

Het praktijkdossier

Een handleiding voor leraren-in-opleiding aan de lerarenopleiding bij "Professional in de Praktijk" (PiP) 2 van de Universiteit Utrecht

Utrecht, januari 2019

Universitaire lerarenopleiding, Universiteit Utrecht

Cursuscoördinator: Els Laroes

1 Inleiding

Het vak van docent leer je voor een belangrijk deel in de praktijk. Daar doe je ervaring op met het toepassen van wat je op de universiteit over je vak en lesgeven hebt geleerd. Een heel belangrijk deel van de lerarenopleiding bestaat dan ook uit het onder begeleiding op school uitvoeren van de taken van een docent. Naar dat deel van de opleiding verwijzen we hier als de stage. De stages "Professional in de Praktijk" (PiP) worden door een aantal studenten als betaalde baan in het onderwijs doorlopen.

De manier waarop je in de stages PiP wordt begeleid en uiteindelijk beoordeeld, lijkt op de systematiek die binnen veel scholen en andere instellingen en bedrijven wordt gehanteerd. Daar hoort bij dat je als (beginnende) professional periodiek begeleidings- en beoordelingsgesprekken met je leidinggevende voert, waarin wordt besproken en vastgesteld wat je al kunt en wat je nog moet leren gezien de vereisten van je functie.

Binnen de lerarenopleiding verzamel je in het zogenaamde praktijkdossier verschillende materialen zoals lesplannen, toetsen, en evaluaties om jouw functioneren in de praktijk van het onderwijs voor anderen en voor jezelf zichtbaar te maken. Bij die materialen, die je per taak verzamelt, geef je kernachtig aan waarom je juist deze materialen hebt toegevoegd en wat je ermee duidelijk wilt maken. Je schrijft ter voorbereiding op de eindgesprekken over je praktijkdossier met je begeleiders telkens een kort reflectieverslag van een à twee A4'tjes en dat zet je bij taak 12.

In deze handleiding lichten we de beoordelingscriteria en het praktijkdossier verder toe.

Privacy: omgaan met persoonlijke gegevens van leerlingen

Binnen de UU en dus ook bij de GST en de UU willen we zorgvuldig omgaan met de gegevens van leerlingen op onze stagescholen. Dit betekent dat:

- *video- of audiomateriaal alleen gebruikt mag worden voor onderwijsdoeleinden (bijvoorbeeld intervisie en beoordeling) binnen het kader van de lerarenopleiding;*
- *video- of audiomateriaal alleen digitaal gedeeld mag worden met de cursusdocent van de UU;*
- *leerlingegegevens in verslagen van onderwijs- en onderzoeksactiviteiten niet herleidbaar mogen zijn tot individuele leerlingen; dit houdt o.a. in dat er geen namen van leerlingen voorkomen in opdrachten.*

Zorg er daarnaast voor dat je handelt in overeenstemming met het privacybeleid van je stageschool.

2 Criteria

Aan het eind van de stage PiP 2 bespreek je het praktijkdossier met je begeleider (instituuftsopleider) op de universiteit¹. Voorafgaand aan deze gesprekken heb je een beoordelingsgesprek gehad met je stagebegeleider op school. (Zie hiervoor de toelichting bij de digitale stagebeoordelingsformulieren.)

De leerdoelen van PiP 2 zijn beschreven aan de hand van de wettelijke bekwaamheidseisen aan leraren zoals opgenomen in de wet Beroepen in het Onderwijs (2017). De leerdoelen zijn concreet uitgewerkt in de advertentietekst en beschreven in het praktijkdossier en de rubric. In het praktijkdossier zijn de bekwaamheidseisen geoperationaliseerd in twaalf handelingstaken die een indruk geven van hoe de lio zijn bekwaamheid in de praktijk laat zien. De leerdoelen worden beschreven aan de hand van de volgende vier handelingsgebieden:

1. Vakdidacticus en begeleider van leerprocessen
2. Pedagoog
3. Docent in brede context
4. Manager van de eigen professionele ontwikkeling

Besproken wordt in hoeverre je voldoet aan de door de opleiding gestelde bekwaamheidseisen voor de Eerstegraads Module die zijn samengevat in wat we de advertentietekst noemen:

Advertentietekst waarin de bekwaamheidseisen voor de academisch opgeleide docent zijn samengevat

Wij zoeken een **vakdidactisch bekwame docent** die op grond van concrete doelen en de beginsituatie van de leerlingen een systematische planning van leeractiviteiten van leerlingen kan maken. Hij kan deze plannen ook goed uitvoeren, wat betekent dat hij verschillende werkvormen adequaat kan hanteren. Wanneer daartoe aanleiding is kan hij de plannen bijstellen. Hij kan de leerlingen bovendien het hoe en waarom van de les duidelijk maken.

Wij zoeken een docent die inzicht heeft in de opbouw van het curriculum van het vak inclusief kerndoelen en eindtermen. Hij weet hoe leerlingen kennis en begrip binnen zijn vakgebied verwerven en weet die deze visie en deze inzichten te vertalen naar effectieve en uitdagende lessen en durft te experimenteren. Hij kan bovendien omgaan met verschillen tussen leerlingen. Daarnaast verwachten we dat de docent op een adequate manier de vorderingen van de leerlingen evalueert en toetst.

Wij zoeken een docent die in staat is om een expliciete visie te formuleren op het vak en de plaats ervan in de maatschappij.

Wij zoeken een **pedagogisch bekwame docent** die inzicht heeft in communicatieprocessen in de klas en over het gedragsrepertoire beschikt om die processen op verschillende manieren te sturen. Hij is in staat om in verschillende onderwijsomstandigheden een functionele relatie met een groep leerlingen en met individuele leerlingen te onderhouden. Hij is ook in staat om een ordelijke en plezierige werksfeer te realiseren. Hij kan een sfeer van veiligheid en respect scheppen en geeft leerlingen het gevoel geeft dat ze ertoe doen. Hij kan vanuit pedagogisch inzicht reflecteren op onderwijsprocessen en is op basis daarvan in staat stap voor stap een pedagogische visie te ontwikkelen om het eigen pedagogisch-didactisch handelen richting te geven.

Wij zoeken een **docent** die zich ook **buiten de eigen klas** betrokken toont bij de school als organisatie en die les-, klas- en vakoverstijgende taken uitvoert. Dat doet hij door op een constructieve manier met collega's en overige betrokkenen bij het onderwijs **samen te werken**. Hij heeft zicht op aspecten van het schoolbeleid die van invloed zijn op het eigen functioneren.

Wij zoeken een docent die zelf verantwoordelijkheid neemt voor de **eigen professionele ontwikkeling**. Dat betekent dat hij initiatieven neemt om het eigen handelen, in verschillende onderwijssituaties en vanuit

¹ De docent van de cursus PiP en Pedagogiek

verschillende (theoretische) invalshoeken te analyseren. Op basis van die analyse laat hij zien dat hij in staat is zichzelf te verbeteren in een voortgaand ontwikkelingsproces.

Al deze bekwaamheden kennen hun basis in een gedegen kennis van de relevante wetenschappelijke achtergronden zoals kennis van het schoolvak, het leren en ontwikkelen van leerlingen en belangrijke communicatieprocessen. Een academisch opgeleide docent heeft vanzelfsprekend inhoudelijke kennis van de voor het beroep essentiële vaardigheden en houdingsaspecten zoals hierboven beschreven.

In alle cursussen die samen de Educatieve Module van de lerarenopleiding vormen werk je aan je ontwikkeling, waarbij de bekwaamheidseisen zoals die in tabel 1 zijn verwoord richtinggevend zijn.

In de stage PiP 2 gaat het vooral om toepassen in de praktijk, door het vervullen van de taken van een docent. In tabel 2 worden de vier handelingsgebieden zoals beschreven in de advertentietekst uitgewerkt in twaalf taken die een indruk geven van de wijze hoe je die taken in de praktijk vervult.

De rubrics voor de stage PiP 2 (zie hieronder) geven meer inzicht in het handelen dat van een docent wordt verwacht. Aan het eind van stage PiP 2 wordt van de student verwacht dat hij de hij alle taken op ten minste niveau 2 beheerst. Studenten hebben allen specifieke sterke punten waarin ze mogelijk hogere niveaus kunnen halen.

Tabel 1. Handelingsgebieden en taken

Handelingsgebieden	Taken
1. Vakdidacticus	Bereidt lessen voor 1. Stelt leerdoelen op voor het gehele curriculum en specifieke lessen. 2. Ontwerpt leeractiviteiten voor de gestelde leerdoelen. 3. Plant de uitvoering van leeractiviteiten. 4. Begeleidt de uitvoering van leeractiviteiten. 5. Toetst in welke mate de gestelde leerdoelen gerealiseerd zijn.
2. Pedagoog	6. Gaat interpersoonlijke relaties met (groepen) leerlingen aan. 7. Creëert een ordelijke werksfeer waarbij hij inzicht toont in communicatieprocessen 8. Begeleidt de ontwikkeling van de leerlingen als persoon. 9. Handelt vanuit een visie op persoonsvorming.
3. Docent in brede context	10. Voert les-, klas- en vakoverstijgende taken uit en 11. Werkt daarbij constructief samen.
4. Manager van de eigen professionele ontwikkeling	12. Verbetert systematisch zijn professionele handelen.

3 Het praktijkdossier

Je maakt het praktijkdossier in Blackboard. Dit maakt het mogelijk om je dossier te delen met je begeleider op de universiteit, je begeleider op school, en eventueel je medestudenten. Je maakt daarbij gebruik van een sjabloon dat je op Blackboard kunt vinden.

Hoe het werken aan het praktijkdossier technisch in zijn werk gaat, staat beschreven in de technische handleiding die je kunt vinden op BlackBoard.

Het materiaal in het praktijkdossier is gestructureerd aan de hand van de twaalf taken die zijn weergegeven in tabel 2. Het is belangrijk dat je de structuur van het praktijkdossier handhaaft, om te voorkomen dat je begeleiders voortdurend op zoek moeten naar wat waar staat.

Hieronder beschrijven we de indeling en de inhoud van het praktijkdossier.

3.1 Taken en materialen in het praktijkdossier

In tabel 2 is per taak het materiaal opgesomd dat je in ieder geval in het dossier opneemt. In overleg met je begeleider op de universiteit kun je eventueel vervangende materialen opnemen. Wanneer je dat belangrijk vindt, kun je natuurlijk ook aanvullend materiaal opnemen, maar wees vooral selectief, want je beoordelaar moet in korte tijd een goed beeld van jouw competenties kunnen krijgen.

In een toelichting per taak geef je het volgende aan:

- waar en wanneer het materiaal is verzameld;
- waarom je bij deze taak voor het docentgedrag dat je hier illustreert hebt gekozen. Denk bijvoorbeeld aan: welke overwegingen je hebt, welke keuzen daaraan ten grondslag liggen of welk concept uit de theorie je hebt gebruikt.

3.2 Reflectieverslag (Taak 12)

Bij de twaalfde taak (Verbeter systematisch zijn professionele handelen) vind je in tabel 2 als materiaal 'Reflectieverslag'. Dit verslag bestaat uit drie onderdelen: zelfbeoordeling, reflectie en vooruitblik.

- **Zelfbeoordeling:** je geeft een korte beschrijving per taak op welk niveau in de rubric je staat. Daarbij geef je globaal aan welke ontwikkeling je de afgelopen periode hebt doorgemaakt, ten aanzien van de leerpunten die je had en ten aanzien van waar je nu staat bij de twaalf taken. Eindig met een samenvatting waarin je je sterke en zwakke punten als docent beschrijft.
- **Reflectie:** je geeft aan op welke manier je hebt geleerd door te beschrijven hoe jij je als professional ontwikkelt en hoe je systematisch aan je eigen ontwikkeling werkt. Is dat geweest door ervaring op te doen in de praktijk, door te experimenteren in de praktijk, door de (hoor)colleges, door de begeleiding van je sb, door uitwisseling met medestudenten, door...? Beschrijf in elk geval op welke manier voor jou de theorie en praktijk van onderwijs samenhangen. Dat kan bijvoorbeeld door het beschrijven van een voorbeeld van hoe jij theorie hebt gebruikt bij je functioneren in de praktijk.
- **Vooruitblik:** op basis van de conclusies van de zelfbeoordeling en je reflectie formuleer je twee concrete leerdoelen. Je eindigt met hoe je dit wilt gaan leren en waarom dit past bij de docent die je (later) wilt zijn.

Tabel 2. Taken en materialen

Taken <i>De docent:</i>	Materialen PiP 2
1. Stelt leerdoelen op voor het gehele curriculum en specifieke lessen.	<ul style="list-style-type: none"> • Lessenserie van drie lessen in de bovenbouw met bijbehorende lesmaterialen
2. Ontwerpt leeractiviteiten (inclusief materialen en media) voor de gestelde leerdoelen.	
3. Plant de uitvoering en begeleiding van leeractiviteiten.	
4. Begeleidt de uitvoering van leeractiviteiten.	<ul style="list-style-type: none"> • Twee videofragmenten² die gevarieerde en activerende werkvormen laten zien. NB Deze fragmenten kun je ook gebruiken bij taak 6 en 7. • Twee lesobservaties, één door io en één door sb (bijv. verkorte versie ICALT), met een reflectie daarop
5. Toetst in welke mate de gestelde leerdoelen zijn gerealiseerd.	<ul style="list-style-type: none"> • Een zelfontworpen toets, met correctiemodel en analyse
6. Gaat interpersoonlijke relaties met (groepen) leerlingen aan.	<ul style="list-style-type: none"> • Vragenlijst Interpersoonlijk Leraarsgedrag (VIL) in twee klassen en analyseopdracht³
7. Creëert een ordelijke werksfeer waarbij hij inzicht toont in communicatieprocessen	<ul style="list-style-type: none"> • Twee videofragmenten waarin interactie met de klas plaatsvindt
8. Begeleidt de ontwikkeling van leerlingen als persoon.	<ul style="list-style-type: none"> • Verslagen en/of video-/audio-opnamen uit de klas en van een individueel gesprek
9. Handelt vanuit een visie op persoonsvorming	<ul style="list-style-type: none"> • Een kritische onderbouwing vanuit je eigen pedagogische visie van de illustraties opgenomen bij taak 8 (maak gebruik van de opdracht voor Pedagogiek 2)
10. Voert les-, klas- en vakoverstijgende taken uit.	<ul style="list-style-type: none"> • Beschrijving van deelname aan overstijgende activiteiten en jouw aandeel daarin. Aantekeningen van vergaderingen, bijeenkomsten, oudergesprekken, etc.
11. Werkt binnen de school constructief samen.	<ul style="list-style-type: none"> • Feedback van twee bronnen binnen school, anders dan de sb en reflectie daarop
12. Verbetert systematisch zijn professionele handelen	<ul style="list-style-type: none"> • Reflectie op alle taken • Stagebeoordeling einde PiP 2 door stagebegeleider⁴

² Videofragmenten in dit dossier komen uit verschillende lessen, duren maximaal vier minuten en zijn van goede beeld- en geluidskwaliteit. Ze zijn voorzien van een korte toelichting: klas, tijd, onderwerp, etc. Waarom dit fragment gekozen? Waar ben je tevreden over? Hoe zou het beter kunnen?

³ Zie Blackboard/PiP voor instructies VIL analyseopdracht

⁴ Gebruik de hiervoor bestemde formulieren. (zie Blackboard/PiP 2)

Rubric schoolpraktijk voor de stage

Wat is een rubric?

Een rubric is een evaluatie-instrument dat gebruikt kan worden voor de begeleiding en de beoordeling van leraren-in-opleiding (lio's).

Hoe ziet de rubric eruit?

De rubric is een tabel waarin per taak op verschillende niveaus de kwaliteit van uitvoering is beschreven. Eerst wordt aangegeven wat het meest basale niveau is. Daarnaast staat telkens een meer complex of meer compleet niveau beschreven.

Voordelen van een rubric

- het dwingt de begeleider de gehanteerde criteria concreet te verwoorden
- het kan de beoordeling meer objectief en consistent maken
- het geeft heldere indicatoren om ontwikkelingen mee te vergelijken
- het kan de begeleiding consequent maken, studenten worden telkens met hetzelfde instrument geëvalueerd.
- het maakt studenten van te voren duidelijk waarop ze begeleid en beoordeeld zullen worden
- het levert de studenten bewustzijn op over concreet aantoonbare competenties, die ze ook in peerevaluaties kunnen gebruiken.

Doel van de rubric

Doel van de rubric is om tijdens de gesprekken met je begeleiders duidelijke criteria te hebben; taal voorhanden te hebben om je functioneren en je ontwikkeling als docent te kunnen verwoorden en vast te stellen.

Het gebruik van rubrics in de praktijk

Leraren-in-opleiding zullen afhankelijk van hun capaciteiten en sterke en zwakke kanten tijdens de opleiding een eigen ontwikkeling laten zien. Bij de ene competentie zal een student zich sneller ontwikkelen dan bij de andere. In de rubric worden per taak telkens vier niveaus onderscheiden. Het eerste niveau beschrijft de student die al enige routine als docent heeft ontwikkeld. Het tweede niveau is zo geformuleerd dat de studenten daar bij de afsluiting van de Eerstegraads Module aan moeten voldoen. Het beschrijft dus een startbekwame docent. Aan het eind van stage PiP 2 wordt van de student verwacht dat hij alle taken op ten minste niveau 2 beheerst. Studenten hebben allen hun eigen sterke punten waarin ze mogelijk (op den duur) het derde en vierde niveau kunnen halen.

Rubric schoolpraktijk PiP 2 (2018-19)

Handelingsgebied: leerprocessen

<i>Taken</i>	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
1. Stelt leerdoelen voor het gehele curriculum en specifieke lessen	De docent neemt leerdoelen van anderen of de methode over. Hij gaat na wat de beginsituatie van de leerlingen is en bepaalt of die past bij de gestelde leerdoelen.	De docent formuleert zelf zijn leerdoelen en stemt deze af op de door hem bepaalde beginsituatie van de groep leerlingen en op landelijke doelen voor het schoolvak.	De docent formuleert leerdoelen voor korte en lange termijn. Hij sluit expliciet aan bij de beginsituatie van de groep leerlingen en de specifieke vakinhoud. Hij baseert zich daarbij op landelijke doelen voor het schoolvak en zijn eigen vakvisie.	De docent formuleert leerdoelen volgens het SMART-principe, voor korte en lange termijn. Naast landelijke doelen voor het schoolvak en de eigen vakvisie zijn de leerdoelen ook afgestemd op de beginsituatie van verschillende leerlingen in de groep en de vakinhoud.
2. Ontwerpt leeractiviteiten voor de gestelde leerdoelen	De docent gebruikt afwisselend aanbiedende en activerende werkvormen en is in staat om de leeropbrengst aan het einde van de les te achterhalen. Hij heeft oog voor het aanleren van vakspecifieke vaardigheden. Hij is in staat verschillen in kennis en vaardigheden tussen leerlingen op te merken en te verwoorden.	De docent is in staat zelf leeractiviteiten te ontwerpen bij de leerdoelen en de keuze van de leeractiviteiten te beargumenteren. Hij ontwerpt leeractiviteiten voor het aanleren van vakspecifieke vaardigheden. De docent houdt rekening met individuele verschillen tussen leerlingen in kennis en vaardigheden. Hij zoekt naar oplossingen voor de gevonden verschillen.	De docent kiest en ontwerpt leeractiviteiten bij de leerdoelen en beargumenteert de keuze van de leeractiviteiten. De docent checkt stelselmatig de leeropbrengst en gebruikt een verscheidenheid aan (activerende) werkvormen. Hij laat leerlingen zoveel mogelijk op eigen niveau werken en kiest voor hen gepaste bijspijker- en verrijkingsactiviteiten.	De docent geeft zijn lessen vorm vanuit het principe van constructieve alignment. Hij ontwerpt leeractiviteiten en kan voor alle leeractiviteiten onderbouwen waarom ze leerlingen actief bij de les betrekken. Hij zorgt er hierbij voor dat de leerlingen op hun eigen niveau kunnen werken en checkt stelselmatig de leeropbrengst. De docent kan zijn keuzen/visie onderbouwen met theoretische concepten.

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
3. Plant de uitvoering en de voorbereiding	De docent gebruikt een lesplanning waarin hij lesdoelen, fasen, werkvormen en de toetsing hiervan benoemt. Hij anticipeert bij de lesplanning al op mogelijk noodzakelijke aanpassingen.	De docent plant inhoud en opbouw van de les realistisch. Hij gebruikt activerende didactiek. Hij maakt afwisselend gebruik van activerende leeractiviteiten. Hij speelt in op de heterogeniteit van leerlingen. Hij weet hoe hij de planning zo nodig kan aanpassen.	De docent plant inhoud en opbouw van de les realistisch en kan deze zo nodig aanpassen. De leeractiviteiten worden gekenmerkt door afwisseling in werkvormen. Er wordt ingespeeld op de heterogeniteit van leerlingen.	De docent zorgt voor een realistische lesplanning en kan deze zo nodig aanpassen. Per fase vermeldt hij duidelijk uitgewerkte, afwisselende en activerende leeractiviteiten. Hij houdt in de planning rekening met de heterogeniteit van de leerlingen. De docent kan onderbouwen waarom hij voor deze lesopzet gekozen heeft.
4. Begeleidt de uitvoering van de leeractiviteiten	De docent voert de geplande leeractiviteiten uit en is in staat adequaat te reageren op ongeplande gebeurtenissen in de les.	De docent voert geplande leeractiviteiten doelmatig en flexibel uit. Hij maakt gebruik van feedback en scaffolding. Hij is in staat activiteiten aan te passen als de situatie daarom vraagt en hij stimuleert het kiezen van leeractiviteiten door de leerlingen zelf.	De docent beschikt over een groot aantal onderwijsleeractiviteiten die afhankelijk van de situatie en passend in de lesplanning ingezet worden. Hij maakt gebruik van feedback en scaffolding. Hierbij zijn de leerlingen een mede bepalende factor. Hij stimuleert het kiezen van leeractiviteiten door de leerlingen zelf.	De docent expliciteert bij elke lesfase hoe de leeractiviteiten aansluiten bij de lesdoelen. Hij maakt gebruik van feedback en scaffolding. De docent beschikt over een scala aan onderwijsleeractiviteiten die afhankelijk van de situatie en passend in de lesplanning ingezet worden. De docent maakt leerlingen tijdens de les medeverantwoordelijk voor de keuze van de leeractiviteiten.

5. Toetst in welke mate de leerdoelen zijn gerealiseerd	<p>De docent checkt tijdens de les regelmatig of de leerdoelen bereikt zijn. Hij gebruikt toetsen en correctiemodellen van collega's of het schoolboek en ontwerpt die zo nodig ook zelf. Hij heeft weet van tekorten van schoolboektoetsen en betreft af en toe andere evaluatievormen bij de beoordeling.</p>	<p>De docent toetst tijdens de les of de leerdoelen bereikt zijn. Hij ontwerpt toetsen en correctiemodellen en besteedt aandacht aan de betrouwbaarheid en validiteit ervan. Hij gebruikt waar relevant instaptoetsen, diagnostische toetsen en andere evaluatievormen.</p>	<p>De docent toetst tijdens de les stelselmatig of de leerdoelen bereikt zijn. Hij ontwerpt betrouwbare en valide toetsen en correctiemodellen. De docent gebruikt een scala aan betrouwbare (digitale) evaluatietechnieken om het leren van de leerlingen zichtbaar te maken.</p>	<p>De docent toetst tijdens de les stelselmatig of de leerdoelen bereikt zijn en past waar nodig zijn onderwijsprogramma op langere termijn aan. Hij ontwerpt betrouwbare en valide toetsen en correctiemodellen. Hij gebruikt een scala aan betrouwbare (digitale) evaluatietechnieken om het leren van de leerlingen zichtbaar te maken. Hij kan zijn keuze voor de manieren van toetsen onderbouwen.</p>
--	---	---	--	---

Handelingsgebied: Pedagoog

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
6. Gaat interpersoonlijke relaties met (groepen) leerlingen aan	De docent toont interesse voor individuele leerlingen en stelt leerlingen in één op één situaties op hun gemak. Daarbij zoekt hij, met oog voor verschillen tussen groepen en individuele leerlingen, naar effectieve reacties en gedrag.	De docent kent van de meeste leerlingen relevante achtergrondgegevens en probeert in contact de leerlingen medeverantwoordelijk te maken voor een prettige leeromgeving. De docent geeft leiding en begeleidt. Hij bemiddelt, stimuleert en confronteert zo nodig.	De docent creëert een veilige werksfeer in de les vanuit interesse voor en kennis van de achtergrond van de leerlingen, individueel en als groep. Hij stimuleert leerlingen om medeverantwoordelijkheid te nemen voor de leeromgeving.	De docent creëert een veilige werksfeer en stimuleert de leerlingen systematisch om met eigen initiatieven te komen. Hij toont interesse in de leerlingen en de groep, kent de sociale structuur in de groep en speelt daar flexibel op in. Hij heeft hierdoor een goede interpersoonlijke relatie op zowel individueel als groepsniveau.
7. Creëert een ordelijke werksfeer waarbij hij inzicht toont in communicatieprocessen	De docent communiceert effectief op inhoudsniveau. Hij herkent het betrekkingniveau (achteraf), kan omgaan met eigen emoties en is in staat ongewenst gedrag van leerlingen af te zwakken. De docent beloont en corrigeert leerlingen volgens een vast stramien. Hij onderzoekt de effectiviteit van zijn correcties en beloningen en zoekt naar variatie daarin.	Door inzicht in communicatieprocessen kan de docent effectief communiceren op inhouds- en betrekkingniveau. Hij geeft en wekt vertrouwen en corrigeert ongewenst gedrag van leerlingen individueel en de groep als geheel. De docent kan in verschillende groepen een prettige werksfeer creëren door correcties en beloningen die zijn afgestemd op de omstandigheden. Hij is zich bewust van de effectiviteit van zijn gedrag en probeert dit doelgericht te gebruiken.	De docent communiceert effectief, efficiënt en met empathie op inhouds- en betrekkingniveau. Hij heeft gezag, geniet vertrouwen en is in staat om ongewenst gedrag te voorkomen of dit gedrag om te buigen, zodat de relatie met de groep zich herstelt. De docent heeft een uitgebreid gedragsrepertoire. Hij kan op diverse niveaus en met diverse intensiteit belonen en corrigeren en kan dit flexibel toepassen.	De docent communiceert effectief, efficiënt en met empathie op inhouds- en betrekkingniveau. Hij heeft gezag, geniet vertrouwen en is in staat om ongewenst gedrag te voorkomen of dit gedrag om te buigen, zodat de relatie met de groep zich herstelt. De docent heeft een uitgebreid gedragsrepertoire. Hij kan op diverse niveaus en met diverse intensiteit belonen en corrigeren en kan dit flexibel toepassen. De docent betreft leerlingen bij het vaststellen van de gedragsnormen en schept met hen samen een veilige omgeving om effectief te communiceren.

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
8. Begeleidt de ontwikkeling van leerlingen als persoon	De docent herkent puber- en adolescentiegedrag en benadert leerlingen vanuit hun participatie aan de groep als geheel. De docent kan op basis van ontwikkelingspsychologische basiskennis van puberteit en adolescentie, evenals van gesprekstechnieken en pedagogische middelen, individuele leerlingen begeleiden bij hun ontwikkeling.	De docent kan individuele leerlingen vanuit hun eigen kenmerken begeleiden bij hun ontwikkeling. Hij doet dit op basis van ontwikkelingspsychologische kennis van puberteit en adolescentie, evenals van gesprekstechnieken en pedagogische middelen.	De docent kan leerlingen vanuit hun eigen kenmerken begeleiden bij hun ontwikkeling als persoon. Hij doet dat op basis van ontwikkelingspsychologische kennis van puberteit en adolescentie, evenals van gesprekstechnieken en pedagogische middelen. Hij doet dat op zowel individueel als op groepsniveau.	De docent kan leerlingen begeleiden bij hun ontwikkeling als persoon, ook als zij bijzondere zorg nodig hebben. Hij onderbouwt dit op basis van ontwikkelingspsychologische kennis van leerlingen in puberteit en adolescentie, evenals van gesprekstechnieken en pedagogische middelen. Hij doet dat op zowel individueel als op groepsniveau en houdt hierbij rekening met diversiteit.
9. Handelt vanuit een visie op persoonsvorming	De docent initieert omgangsregels in de groep om een goede sfeer te creëren. Hij werkt vanuit eigen pedagogische waarden en visie op persoonsvorming en heeft aandacht voor de leerling als individu.	De docent neemt initiatieven om leerlingen medeverantwoordelijk te maken voor de omgangsregels in de groep en relateert zijn pedagogische waarden en visie aan die van de school als gemeenschap. Hij heeft doelgericht aandacht voor de persoonsvorming van leerlingen.	De docent creëert een klimaat met gemeenschappelijke pedagogische waarden waarin leerlingen als personen in ontwikkeling aangesproken worden. Hij stimuleert leerlingen om medeverantwoordelijkheid te nemen voor de persoonsvorming van alle leerlingen in de groep en de school als leefgemeenschap. Zo nodig zoekt hij (in samenspraak met de leerling) hulp binnen de school.	De docent creëert een gemeenschappelijk 'waardenvol' klimaat waarin leerlingen als personen in ontwikkeling aangesproken worden. Hij stimuleert leerlingen systematisch om bewust te reflecteren op hun eigen gedrag en opvattingen. Daarbij stimuleert hij leerlingen om het perspectief van anderen -in de groep, op school en daarbuiten- in te nemen. Indien nodig zoekt hij (in samenspraak met de leerling) specialistische hulp binnen of buiten de school.

Handelingsgebied: docent in brede context

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
10. Voert les-, klas-, en vakoverstijgende taken uit	De docent is voornamelijk op de primaire lestaak gericht. Daarnaast voert hij op verzoek van collega's of de schoolleiding een taak uit binnen zijn team. Hij is op de hoogte van taken in de school en kent de visie en profilering van de school.	De docent voert enkele les- en vakoverstijgende taken uit vanuit zijn team. De docent heeft een overzicht van taken in de school. De docent participeert in bestaande projecten en kan de visie en profilering van de school delen.	De docent initieert en voert diverse les- en vakoverstijgende taken uit. De docent neemt binnen de zijn team of de school op een actieve manier deel aan besluitvorming over schoolbeleid. Hij levert een concrete bijdrage aan projecten in de school.	De docent initieert en evalueert diverse les- en vakoverstijgende taken in zijn team en de gehele school. De docent geeft (mede) vorm aan projecten gericht op de verbetering van het onderwijs in de eigen school en in de bredere onderwijscontext.
11. Werkt constructief samen	De docent werkt samen met collega's ten behoeve van zijn primaire lestaak binnen zijn team. Hij levert desgevraagd een bijdrage aan samenwerkingsverbanden binnen de school.	De docent werkt doelgericht samen met collega's, niet alleen ten behoeve van de primaire lestaak maar ook in de context van andere samenwerkingsverbanden binnen de school. Hij neemt hierin eigen initiatieven.	De docent zet zijn kwaliteiten bewust in voor verschillende vormen van overleg en samenwerking op school. Hij heeft een rol als teamlid in vakoverstijgende projecten of de zorgstructuur van de school.	De docent is (mede)organisator van verschillende vormen van overleg en samenwerking op school. Hij initieert en evalueert samenwerkingsverbanden in de school en participeert in schooloverstijgende projecten.

Handelingsgebied: professionele ontwikkeling

	<i>niveau 1</i>	<i>niveau 2</i>	<i>niveau 3</i>	<i>niveau 4</i>
12. Verbetert zijn professionele handelen systematisch	De docent beschrijft zijn handelen en staat open voor feedback van de sb, lerarenopleiders en andere docenten (in opleiding). De docent onderscheidt verschillende oorzaken die van invloed zijn op zijn handelen. Hij is op zoek naar handelingsalternatieven en past die toe.	De docent beschrijft zijn handelen en is zich bewust van gedragspatronen en het effect daarvan. Hij organiseert feedback van de sb, lerarenopleiders, andere docenten (in opleiding) en leerlingen. De docent zoekt gericht naar alternatieven voor het eigen professionele handelen en past die toe.	De docent analyseert zijn gedragspatronen vanuit verschillende perspectieven: het eigen leren, de school, het team en de leerlingen. Hij formuleert professionele handelingsalternatieven, o.a. op basis van literatuur.	De docent heeft een duidelijke visie over de rol van onderwijs in de maatschappij. De docent analyseert zijn professioneel functioneren met behulp van de feedback van anderen, theorie en visies op onderwijs van binnen en buiten de school. Hij past zijn professioneel handelen aan in afstemming met collega's in zijn team.